

EXAMENSARBETE
Hösten 2009
Läroarbldningen

**Grupparbete och dess konsekvenser
för inläringen**

Intervjuundersökning med pedagoger i årskurs 5

Författare
Marie-Louise Paulsson
Emelie Sander

Handledare
Margreth Johansson

Grupparbete och dess konsekvenser för inläring

Intervjuundersökningar med pedagoger i årskurs 5

Abstract

Syftet med undersökningen är att se hur pedagoger ser på grupparbete som inlärningsmetod. I litteraturdelen presenteras olika begrepp som har med grupparbete att göra, historik kring grupparbete samt kommer vi se till dagens skola och dess läroplan.

Vi har intervjuat fyra pedagoger för att besvara vår forskningsfråga: Hur ser ett strategiskt urval av pedagoger i dagens skola på grupparbete som inlärningsmetod? De intervjuade pedagogerna valdes ut med kriteriet att de skulle vara verksamma i en årskurs 5 för att i kursplaner för olika ämnen finns mål att uppfylla i årskurs 5.

Resultatet visar att de intervjuade pedagogerna har olika syn på grupparbete men att de har samma bas, nämligen samarbete. Resultatet visar även att det finns olika vägar att gå för att uppnå mål, till exempel samarbete eller någon sorts faktakunskap, men även att pedagogerna använder grupparbete för att uppnå ett visst mål. Som helhet ser de intervjuade pedagogerna grupparbete som ett varierat arbetssätt.

Ämnesord: Grupparbete, lära in i grupp, lära av varandra, samspel och samarbete

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	5
1.1 Syfte.....	5
1.2 Forskningsfråga	5
1.3 Begrepp och definition	6
2 LITTERATURGENOMGÅNG	7
2.1 Historisk tillbakablick.....	7
2.2 Dagens läroplan	8
2.3 Lära av varandra	9
2.4 Språk, kommunikation och dialog.....	10
2.5 Grupprocesser	11
2.6 Pedagogens roll under grupparbete	14
3 METOD	18
3.1 Intervju.....	18
3.2 Urval	18
3.3 Genomförande av intervjuerna	19
3.4 Analys av material	19
3.5 Generaliserbarhet.....	20
3.6 Forskningsetik och forskningseffekt	20
4 RESULTAT AV INTERVJUER.....	21
4.1 Intervjupersonernas definition av grupparbete	21
4.2 Grupparbete: Process (samarbete) – Produkt (faktakunskap)	21
4.3 Lärarens roll: Handledare – Kunskapsförmedlare – Betygssättare	23
4.4 Fördelar och svårigheter med grupparbete	24
4.5 Pedagogernas syn på grupparbetets roll i framtiden.....	24
5 ANALYS AV RESULTAT.....	26
5.1 Intervjupersonernas definition av grupparbete	26
5.2 Grupprocess Process (samarbete) – Produkt (faktakunskap)	26
5.3 Pedagogens roll under grupparbete	27
5.4 Fördelar och svårigheter med grupparbete	27
5.5 Pedagogernas syn på grupparbetets roll i framtiden.....	28
6 DISKUSSION	29
6.1 Metoddiskussion.....	33
6.2 Grupparbetets roll i framtiden	33

6.3 Förslag till vidare forskning	34
7. Sammanfattning.....	34
REFERENSER	35
BILAGA	37

1 INLEDNING

Ett intressant område som bör beforskas är grupparbete för att Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (1994), senare nämnd som Lpo94, pekar på en individanpassad skola. ”Vi måste inse att vi inte tar tillvara på den enorma resurs som det ligger i att eleverna lär av varandra.” Karin Forslund Frykedal. (Att växa har ett pris, skolportens årsbok 2009 s 40, 2009). Mycket förespråkar grupparbete och att elever lär av varandra men ändå finns det studier (Forslund Frykedal, 2009) som visar på att grupparbete har minskat genom åren. Barn spenderar mycket tid i skolan och det blir då en självklar plattform för att kunna lära sig. Forskning säger att grupparbete är en bra metod för lärande och att elever efterlyser det mer i skolan men forskning säger också att grupparbete i skolan minskat under 30 år (Boström & Svantesson, 2007). Det är viktigt att pedagogen tar tillvara på att elever lär av varandra i skolan, dels för att läroplans- och kursplansmål uppnås, dels att i ett vidare perspektiv behöver du som individ veta hur du arbetar i grupp och kunna dra nytta av det för att senare kunna integreras i samhället. När man söker arbete är det ett krav att kunna arbeta i lag eller grupper. Du som person ska vara social och klara dig bra med andra. Lpo94 påvisar att skolan ska undervisa eleverna att både arbeta självständigt och tillsammans med andra i grupp.

Vår teoretiska utgångspunkt tas i det sociokulturella synsättet där kommunikation, dialog och språk betonas. Vygotskij (Bråten, 1998) forskade om barns sätt att utvecklas och kom underfund med att barn lär sig och utvecklas av och med varandra. Det är viktigt att ha språk för att kunna kommunicera med varandra. Och kommunikation och dialog är huvudsakerna i ett grupparbete. Med grupparbete menar vi att elever sitter ner och jobbar tillsammans och mot samma mål.

1.1 Syfte

Forskning (Forslund Frykedal, 2009) säger att grupparbete har minskat under åren. Hur ser då pedagoger på grupparbete i dagens skola och hur ställer dem sig till grupparbete som inlärningsmetod?

1.2 Forskningsfråga

Uppsatsen kommer att behandla följande fråga.

- Hur ser ett strategiskt urval av pedagoger i dagens skola på grupparbete som inlärningsmetod?

1.3 Begrepp och definition

I litteraturen har vi funnit olika sorters begrepp när det gäller grupparbete. Men vi har valt att i den här uppsatsen använda oss av Nationalencyklopedins (NE) definition av grupparbete som syftar till att ”lära eleverna att tillsammans organisera och genomföra studiearbetet, alltifrån dess planering till dess redovisning i muntlig eller skriftlig form” (NE 15/2-10).

Enligt Forslund Frykedal (2009) kan ett grupparbete vara mycket. Grupparbete är när två eller flera elever löser uppgifter tillsammans. Uppgifter som eleverna löser tillsammans kan vara ett temaarbete, projekt eller experiment (Hensvold, 2006 s 47). Till exempel att elever delar upp gruppuppgiften och arbetar var för sig. Det kan vara att elever sitter tillsammans men jobbar med individuella uppgifter. (Forslund Frykedal, 2009) Det kan också vara att elever själva sätter sig tillsammans för att lösa en uppgift. Björn Nilsson (2005) menar att för att samarbetet ska fungera kan det inte vara för många människor i gruppen men samtidigt ska det vara tillräckligt många människor för att ge variation i gruppen. Han hävdar att grupper är olika stora men att 4 – 8 deltagare kan vara en riktlinje för grupparbete (a.a). I den här undersökningen definieras grupparbete som 3-5 deltagare som arbetar mot samma mål.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

Litteraturdelen börjar med ett historiskt perspektiv, vad grupparbete har haft för syfte genom åren. Vidare sker en genomgång av dagens läroplaner och styrdokument men fokus ligger på att diskutera olika aspekter på grupparbete. I delen tas även upp vad en sociokulturell syn innebär. Litteraturdelen avslutas med gruppprocesser och lärarens roll under grupparbete.

2.1 Historisk tillbakablick

Grupparbete är inte någon ny idé. Comenius menade redan på 1600-talet att undervisning i grupp, tillsammans, bidrog till att arbetsresultatet förbättrades. Även Sokrates undervisade med hjälp av dialog och människors inbördes interaktion. John Dewey framhöll att lära tillsammans gav mångsidiga och goda resultat (Williams, 2006, s 20). På 1960 – talet fick eleverna ägna arton procent av tiden åt grupparbete. På 1980 – talet hela tjugofyra procent av undervisningen. För några år sen fick eleverna endast använda tolv procent av tiden åt grupparbete (Hensvold, 2006). Forslund Frykedal (2009) har forskat om grupparbete och kommit fram till samma, nämligen att under 1980 – talet användes cirka en fjärdedel av undervisningen till grupparbete men att idag används fortfarande bara tolv procent.

Williams (2006) hävdar att under många år har föreställningen funnits att kunskap överförs bäst från den vuxne till barnet. Lyssnandet har hört till den lärande och talandet till den undervisande. Om eleven gjorde efter en kompis, ställde frågor eller samtalade om ett problem uppfattades detta som fusk.

I läroplanen för grundskolan som kom ut 1962 nämns grupparbete som att eleverna samarbetar i mindre och fritt sammansatta grupper under pedagogens ledning och stöd. Gruppen löser en gemensam uppgift och genom detta tränar de färdigheter och kunskaper samtidigt som pedagogen tar tillvara på elevernas behov att samarbeta, utvecklar deras sociala sida samt gör arbetet mer motiverat. I läroplanen för grundskolan som kom ut 1980 (Lgr80) står det att eleven ska genom vissa medel kunna kommunicera med andra. Eleven ska fungera i samarbete med andra i arbetslag och grupper. Skolan bör inom riktlinjer för planering av fria aktiviteter tillgodose och stimulera elevers sociala kontaktbehov. I Lgr80 står det att arbetsätt ska varieras, klass- eller gruppundervisning och individuellt arbete. Eleverna ska bland annat tillsammans med kamrater kunna fördela arbetsuppgifter, organisera redovisningar och utställningar.

2.2 Dagens läroplan

Enligt Lpo 94 har skolan i uppdrag att förbereda elever för att leva och verka i samhället. Skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Skolan skall främja elevernas harmoniska utveckling. Detta skall åstadkommas genom en varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. I dagens skola är det viktigt att förbereda eleverna på vad som väntas av dem och samhället ser ut som så att du måste ha social kompetens och kunna arbeta med andra i till exempel ett arbetslag. Det står ofta på jobbansökningar att man ska kunna arbeta i lag eller grupper, vara social och klara sig bra med andra. Detta styrks av Runesson (1995) då hon tar upp att i dagens arbetsliv är det mer en regel än undantag att du, som människa, ska kunna utföra arbetsuppgifter i lag tillsammans med andra människor. Ofta är det ett problem som ska lösas och då behövs olika kompetenser och erfarenheter för att kunna lösa problemet.

Några mål som skolan skall sträva mot är att varje elev utvecklar sitt eget sätt att lära. Eleven ska lära sig ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra. De ska även lära sig utforska, lära och arbeta både självständigt och med andra. Mål att uppnå i femte skolåret för ämnet hem – och konsumentkunskap; ”Eleven ska kunna samarbeta med andra vid arbete med olika uppgifter”. Mål att sträva mot i ämnet musik; ”Eleven använder sina musikkunskaper i gemensamt musicerande och därigenom utvecklar ansvar och samarbetsförmåga”. Mål att uppnå i femte skolåret för ämnet musik; ”... tillsammans med andra kunna skapa musik i elementära former” (Skolverket 28/1-10).

Williams (2006) tycker att styrdokumentet och läroplanen visar på en ökad medvetenhet om vikten att barn lär av varandra, både genom att titta på varandra, imitera men också att arbeta tillsammans i grupp. Detta kopplar hon till att barn ska utvecklas till demokratiska och sociala individer. Att elever får grupparbete är centralt i styrdokumentet (Runesson, 1995). Runesson menar att grupparbete kan ses både som medel och som ett mål. Skolans uppgift är att fostra eleverna till att både kunna och vilja samarbeta med varandra. Målet blir att eleverna ska kunna samverka i grupsammansättningen. Medan medlet då bli att pedagogen använder grupparbete som metod för att främja elevens sociala utveckling. Detta gör eleverna till demokratiska samhällsmedborgare vilket innebär, enligt Runesson, att elever lär sig att lyssna på och respektera andras åsikter.

2.3 Lära av varandra

Att elever lär sig genom grupparbete är det många som håller fast på. Hensvold (2006) menar att eleverna lär sig genom grupparbete då de får arbeta och lösa uppgifter tillsammans. Med ett sådant arbetsätt i klassrummet utvecklar eleverna sitt sätt att diskutera, argumentera och värdera. De hjälper varandra, det som en elev inte kan kanske en annan elev klarar av. Det menas med att eleverna fyller i varandras kunskapsluckor genom att hjälpa varandra (a.a).

Intressanta tankar tas upp i Säljö (2000), nämligen att vi som individer utvecklas i samspel med andra då vi kan byta erfarenheter med varandra. När vi människor föds har vi från början en längtan efter den sociala kontakten med andra människor. Säljö tar också upp att barn observerar andra i gruppen och drar själv slutsatser om hur omvärlden fungerar. Säljö menar att det sociokulturella perspektivet spelar in för lärandet då samspelet mellan individer är det viktigaste. Detta stödjer vad Björn Nilsson (2005) menar att människan är en gruppvarelse. Detta betyder att människor påverkar varandra både medvetet och omedvetet.

Skolan är en självklar plattform för barn i olika åldrar och där har de också möjlighet till grupparbete. Williams (2006) menar att det finns två viktiga faktorer för att barn ska kunna lära sig av varandra. Det första är miljön, hur klassrummet ser ut, hur eleverna är placerade och vilka möjligheter det finns att röra sig i rummet. Det andra är vuxnas attityder till barns samarbete. Pedagogens syn på hur barn lär sig spelar stor roll. Även vilken möjlighet pedagogen ger eleverna till att grupparbeta spelar roll. I dagens klassrum är miljön ofta främjande för barns behov att lära av och med varandra. Å andra sidan menar Arfwedson & Arfwedson (1981) att ett skäl till att lärare kan tveka inför ett grupparbete är att det inte finns tillgång till fler klassrum eller gruppum. Vi har ändå noterat att i de klassrum vi varit i under vår Verksamhets Förlagda Utbildning (Vfu) har vi sett att borden står placerade så att eleverna lätt kan grupparbeta.

”Barn behöver varandra. Barn glädjer varandra. Barn lär av varandra och fostrar varandra. Barns behov av andra barn kan inte ersättas av vuxenkontakter eller lekmaterial.”

(Socialstyrelsen, 1987, s. 48). Citatet beskriver Williams (2001) som att barns utveckling är ett växelspel mellan barnet och omgivningen. Vi tolkar det som att grupparbete är viktigt för elevers utveckling på alla plan, språkligt som mentalt och att en vuxen eller något material inte kan utveckla elever på samma sätt som elever gör för varandra. I grupparbete får eleverna chansen att lära av och med varandra. Men pedagogen är viktigt för gruppprocessen både

tillsammans med sin handledning så att gruppen blir optimal men också för utvecklingen av både individen och gruppen som helhet (Williams, 2001). Det finns ett samband mellan hur eleverna bemötts av sin pedagog och hur det påverkar elevernas resultat. En engelsk studie (Rutter i Hensvold, 2006) visar att läraren kan på väldigt kort tid få eleverna att utvecklas och vilja samarbeta. Detta visar att pedagogen har en betydelsefull roll på så sätt att han/hon kan påverka eleverna att samarbeta (Hensvold, 2006 s 72).

2.4 Språk, kommunikation och dialog

Att barn lär av varandra är Vygotskijs (Bråten, 1998) huvudtes och han menar att genom förmågan att kommunicera och imitera kan barn utvecklas. Detta synsätt kallas för sociokulturellt perspektiv och det innebär att elevens tankar och hur de förmedlar sina tankar till andra är det viktiga i processen. I detta perspektiv är grupparbete väldigt viktigt och ett stöd för att kunna utveckla sina egna tankar (Säljö, 2008) För att kunna dela våra tankar och lära av varandra är språket viktigt. Genom språket kan människor tillägna sig kunskaper, uttrycka värderingar och känslor men även dela med sig sina tankar, idéer, erfarenheter och traditioner till andra. Språket utvecklas genom till exempel lek, samarbete, sociala kontakter och gemensamma aktiviteter. Genom detta kan människor utveckla begrepp som Vygotskij anser är väldigt viktigt för barns språkutveckling. Begreppsutveckling är en aktiv process och sker genom kommunikation, förståelse och problemlösning, alltså begrepp utvecklas när barn finner lösningar på olika problem.

Eleverna kan se pedagogen som en viktig vuxen i deras liv och då spelar pedagogens synsätt in på hur eleverna tillför sig nödvändig kunskap för att kunna verka i samhället. Viktig kunskap i samhället kan ses som att kommunicera och använda språket för att visa sin ståndpunkt. Förmågan att föra en dialog är viktig i dagens samhälle eftersom i var och varannan jobbnans utannonseras vikten av kommunikation och dialog. Kommunikation med andra betyder mycket för lärandet utöver det sociala (Runesson, 1995). Språket i lärandeprocessen hänger samman med kommunikationen. Pedagogen måste hålla klassrummet öppet vilket menas att han eller hon tillåter dialoger mellan elev – pedagog men också mellan elev – elev (Dysthe, 2007). Pedagogen måste då ha ett synsätt som präglas av att barn lär sig av varandra genom grupparbete och kanske tillåta spontana gruppammansättningar i klassrummet. Genom att elever får grupparbete får de vissa kunskaper på köpet. Till exempel får de språket och förmågan att kommunicera och föra en

dialog. Målet var kanske inte att kommunicera och föra en dialog men eleverna tränar dessa förmågor utöver vad de ska göra i gruppen.

Vygotskij (Bråten, 1998) ansåg att genom grupparbete uppstår kunskap hos individen. Vygotskij menar att utvecklingszonen är något som alla har och att genom grupparbete utvecklas individen. Elevens utvecklingszon ändras. Enligt Bråten (1998) som tolkat Vygotskij är den närmaste utvecklingszonen att ett barn kan lösa uppgifter enskilt men också utvecklas med hjälp av andra i svårare situationer som de inte skulle ha klarat av att lösa själva. De mest erfarna hjälper den mindre erfarna. Samarbetet mellan barnet och en vuxen eller mer kompetenta kompisar kan göra att barnet presterar mer än det kan klara av själv. Barnet kan klara av mer om det får integrera med en vuxen eller en kamrat, än om de skulle arbeta på egen hand. Genom samarbete lär sig eleven hur det ska gå till väga nästa gång eleven ska lösa en liknande uppgift.

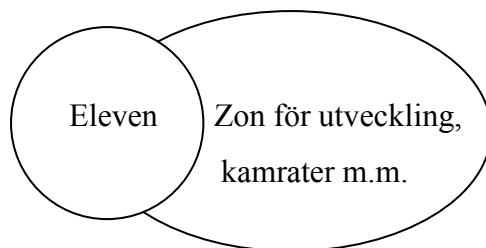

Bild: Vygotskijs ZPD (Zon for Proximal Development) Svenska: Zonen för närmaste utveckling. Eleven befinner sig i sin zon medan till exempel kamrater befinner sig i en annan zon. Med hjälp av kamraterna kan eleven utvecklas individuellt om de till exempel löser ett problem tillsammans som eleven inte hade klarat att lösa på egen hand.

2.5 Grupprocesser

Alla individer kan bilda grupper. När vi är små samspelar vi med våra familjer och det mönstret fortsätter vi att utveckla i sociala situationer när vi blir äldre. (Hammar Chiriac & Hempel red, 2008 s 63). Det kan bidra till att vi fungerar bättre när vi har grupparbete i skolan. Gruppen fungerar som en mötesplats där olika individer möts och kan upptäcka att de har något gemensamt (a.a). Lewin i Hammar Chiriac & Hempel (2008), menar med sin teori att människan utvecklar sitt jag genom sin socialitet. Det som måste göras innan individerna arbetar i en grupp är att studera varandras beteende för att de ska kunna förstå varandra (Hammar Chiriac & Hempel red, 2008 s 54). När en grupp arbetar tillsammans finns det både ett individperspektiv och ett grupperspektiv. Med det menas att den enskilda individen kan

vilja uppnå ett mål medan gruppen vill uppnå ett annat mål. Gruppens handling består av samspelet mellan individen och omgivningen (a.a).

I ett grupparbete ska eleverna träna sig på att samarbeta. Det kan eleverna göra genom att diskutera och lösa olika problem tillsammans (Arfwedson & Arfwedson, 1981). När eleverna har haft grupparbete ska varje elev ha varit med i samtalet och framfört sin åsikt. När alla gruppmedlemmarna har fått sina åsikter hörda så kan gruppen få fram ett resultat. Det är därför viktigt att alla elever i gruppen får bidra med sin del för att komma på en lösning (Arfwedson & Arfwedson, 1981 s 33).

Uttrycket "Social loafing" betyder "kom och gå" inom grupper. "Social loafing" kan uppstå när individerna i en grupp har motivationsförlust, om gruppen är för stor när eleverna ska ha grupparbete eller om en elev i gruppen smiter undan arbetet som gruppen gör. Det sistnämnda kan utmynna i att eleven som smet från sin uppgift inte vet vad som ska göras. "En kom och gå elev" låter sin grupp göra arbetet åt dem (Hammar Chiriac & Hempel red, 2005 s 31). Forskning visar att alla elever som har grupparbete måste vara motiverade till sin grupp men också till sin egen prestation. Det är viktigt att eleverna som smiter undan sin grupp upptäcks i tid så att det kan göras något åt det (Hammar Chiriac & Hempel red, 2005 s 32). Det som kan minska risken för "social loafing" inom gruppen är om eleverna känner varandra och om uppgiften är intressant. Är uppgiften intressant blir eleverna engagerade. Eleverna i gruppen måste också känna att den del som de har gjort i grupparbetet räknas med i slutet.

Vissa positiva konsekvenser uppstår om gruppen är nöjd med sin situation, till exempel att de har en bra handledare, detta stärker gruppens "vi-känsla". (Hammar Chiriac & Hempel red, 2008) Det negativa är motsatsen, att gruppen tycker att de har en sämre handledare, detta leder då till att grupp känslan och självförtroendet minskar. Detta gör i sin tur att inläringen i grupparbetet kan bli sämre eftersom energin läggs på att jämföra den egna gruppen med andra grupper. Andra konsekvenser vid grupparbete enligt Hammar Chiriac och Hempel (2008) kan vara en individs beteende. Individen tar in en identitet i gruppen som inte alltid kanske passar i just den gruppen, individen kan också ha intressen i andra grupper och på så sätt ha svårt att kompromissa i den egna gruppen. En annan konsekvens kan vara att olika grupper jämför sig själva med andra grupper i klassen. Detta kan leda till både positiva och negativa aspekter.

I en grupp sker olika processer, faser, från det att gruppen bildas till det att den upplöses eller avslutas. De olika faser en grupp går igenom är viktiga för att gruppen ska kunna utvecklas. De olika faserna enligt Tuckman (se Nilsson, 2005) är och beskrivs på engelska forming, storming, norming, performing, dorming/mourning/adjourning. Dessa begrepp reds ut nedan.

Nedan följer en omarbetning av Tuckmans modell

1. Formning; Individerna träffas, känner sig för. De är lite försiktiga och vill göra ett gott intryck på de andra. En rollfördelning påbörjas och en första struktur sker i gruppen. Individerna stoppar varandra i fack och trygghet infinner sig i gruppen. Medlemmarna trivs och kommunicerar mycket med varandra. De undviker konflikter. En ”vi-känsla” är vanligt.
2. Storming; Alla i gruppen känner sig trygga men individerna vill själva utvecklas och uppnå egna mål. De börjar inse att de har fastnat i de roller individerna fått eller tagit på sig och försöker ändra på detta. Vissa medlemmar kan börja avvika från gruppen, närvaron är inte lika hög. Kommunikationen avtar och idéerna slutar komma. Konflikter uppstår mellan medlemmarna. Om medlemmarna inte tar itu med detta problem kommer det inte gå framåt för gruppen.
3. Norming; I det här stadiet får normer och strukturer en mer stabil grund att stå på.
4. Performing; En ny ”vi-känsla” uppstår. En grupp som fungerar bra med tydlig struktur. Det är bättre sammanhållning i gruppen och problem löses allteftersom de dyker upp. Gruppen arbetar effektivt mot grupp målen.
5. Dorming/mourning/adjourning; Gruppen upplöses på ett eller annat sätt. Dorming står för att gruppen somnar av, stagnerar och löses upp på grund av brist när det gäller engagemang och närvaro. De andra två begreppen pekar på att gruppen har nått sitt mål och inte längre behöver samarbeta.

Precis som individer förändras grupper över tid, på ett mer eller mindre förutsägbart sätt (Nilsson, 2005). Stycket ovan ska inte ses som något förutbestämt eller en modell för hur grupper fungerar utan som något som kan hända och som ska hållas i åtanke för att ha en beredskap för det som kan ske (a.a)

2.6 Pedagogens roll under grupparbete

När elever har grupparbete förändras pedagogens roll och uppgifter som skiljer sig mycket från helklassundervisningen (Arfwedson & Arfwedson, 1981 s 87). Om en nyexaminerad pedagog ska genomföra grupparbete med sin klass kan det uppstå vissa problem då pedagogen kan sakna erfarenhet kring arbetsformen. Det kan då kännas konstigt för den nyexaminerade pedagogen eftersom det blir en stor förändring i lärarrollen (a.a).

Innan vi går in på pedagogens roll under grupparbete redogör vi först för pedagogens viktiga roller i klassrummet, nämligen lärarskap och ledarskap (Granström, 2007). Att vara lärare, enligt Granström, innebär att kunna hantera och upprätthålla flera roller. Han tar upp två viktiga roller och benämner dem som *ledarskap* och *lärarskap*. Enkelt beskrivet nedan.

Lärarskap i klassrummet enligt Granström (2007) handlar om att ha

- *kunskap* om ett kunskapsområde (ämne)
- *förmåga* att förmedla kunskaper och färdigheter.

Ledarskap i klassrummet enligt Granström handlar om

- *kunskap* om klassrumsinteraktion och grupprocesser
- *förmåga* att hantera klassrumsinteraktion och grupprocesser.

Dessa definitioner är väldigt enkelt beskrivna och de ska inte ses som djupa beskrivningar av vad lärarskap och ledarskap innebär.

Syftet med förenklingar är att kunna fokusera på strategiska och åtskiljande aspekter. Om man ser på det på det här viset menar Granström att vi kan acceptera antagandet om att det finns lärare som utför ett gott eller dåligt *lärarskap*, de är bra eller dåliga på att lära ut. Det finns också lärare som utför ett gott eller dåligt *ledarskap*, de är mer eller mindre bra på att organisera skolarbetet. Utifrån Granströms definition kan antagandet göras att det finns fyra varianter av lärare.

Nedan följer en omarbetning av Granströms tabell

1. Granström ser det som att om en pedagog står i första rutan (se figur 1 nedan) skulle han beteckna den som den ideala läraren. Han menar att det rör sig om en kunnig pedagog som dessutom har förmågan att organisera och leda elevernas arbete.

2. Om pedagogen står i andra rutan (se figur 1 nedan) menar Granström att pedagogen har dåliga ämneskunskaper men bra organisationsförmåga. Pedagogen kan kallas för hålligångaren. En sådan pedagog är inte särskilt kunnig eller intresserad av själva ämnesinnehållet men duktig på att sysselsätta eleverna med olika aktiviteter. Det innebär, enligt Granström, att lektionstiden går, eleverna är aktiva men lär sig slumpmässigt.

3. I den tredje rutan (se figur 1 nedan) hittas den kunniga pedagogen som oftast sysslar med katederundervisning. Det, enligt Granström, är en pedagog som kan mycket om sitt ämne, men när eleverna skall genomföra laborationer, arbeta i grupp eller enskilt utbryter förvirring eller i sämsta fall kaos.

4. I den fjärde rutan (se figur 1 nedan) hittar vi en pedagog som Granström betecknar som katastrofen. Det är en pedagog som inte håller ordning i klassrummet och som dessutom inte har tillräckligt mycket kunskap eller förmåga att kunna använda den. Enligt Granström lämnas eleverna åt sig själva. Vidare menar han att kaos kan vara utmärkande för lektionerna.

Granström har gjort upp en figur som visas nedan.

Lärarskap	Bra	Dåligt
	1	2
Ledarskap	3	4
	Bra	Dåligt

Figur 1. Fyra varianter av lärarutövande i klassrummet (Granström, 2007).

Med detta vill vi ha fram att pedagogens roll är mycket viktig under grupparbete. Även hur man är som pedagog spelar in. Granström har forskat inom området och hans tabell är överskådlig och väldigt enkel att förstå.

Ofta talas det om att pedagogen skall vara handledare när klassen arbetar i grupper. Enligt Runesson (1995) blir pedagogen en sorts organisatör. Med detta menas att pedagogen förser grupperna med material, arrangerar möblerna på ett sätt som främjar grupparbetet, i vissa fall placering av både individer och grupperna. Runesson menar också att pedagogen kommer med praktiska råd och hjälper grupperna, lyssnar på eleverna, stimulera dem till att tänka, argumentera och reflektera. Det som är en viktig faktor under ett grupparbete är pedagogens handledningsroll (Arfwedson & Arfwedson, 1981 s 88). Gruppernas behov av handledning varierar beroende på vad för slags uppgift eleverna har fått. Hammar Chiriac & Hempel (2008) menar att pedagogen bör utforma elevernas uppgifter så att de kan diskutera och utnyttja varandras kompetenser, då arbetsprocessen uppmuntras.

Det är viktigt att grupperna får det stöd som dem behöver av handledaren när de känner att gruppuppgiften är alldeles för svår. Vissa grupper tar kontakt med handledaren fast inget fel har uppstått. Då vill gruppmedlemmarna bara få bekräftat att deras idé är godkänd. Det kan också vara så att vissa grupper tar kontakt med handledaren för att få bekräftat att svaret de undrar över är rätt även om gruppen redan visste det rätta svaret. Då kan grupperna känna sig trygga över att de är på rätt väg (Arfwedson & Arfwedson, 1981 s 90). Hammar Chiriac & Hempel (2008) menar att handledaren ska stödja gruppen samt undersöka hur kommunikationen fungerar i gruppen under arbetets gång. Hammar Chiriac & Hempel (2008) menar vidare att handledaren följer gruppprocesserna i de olika grupperna.

Arfwedson & Arfwedson (1981) hävdar att när en pedagog sitter med i en grupp så kan gruppens arbete påverkas både positivt eller negativt. Detta bör i sin tur pedagogen känna till. Han eller hon kan då försöka att skapa ett bra klimat under ett grupparbete så att ens närvaro inte ställer till det för gruppen. Då kan gruppen se pedagogen som ett stöd i stället för ett problem. Pedagogen kan både ge sitt stöd och sin uppmuntran till gruppen då de kan bli mer motiverade och deras resultat kan förbättras. Hensvold (2006) menar att pedagogen är viktig för elevernas möjlighet till att påverka gruppen. Efter några arbetspass så är det upp till läraren att se hur långt alla grupper har kommit. Det kan pedagogen göra genom att diskutera med en grupp i taget (Arfwedson & Arfwedson, 1981 s 92).

När eleverna får grupparbete i klassrummet blir kraven på pedagogen större än om eleverna arbetar med enskilda uppgifter (Hensvold, 2006 s 53). En orsak kan vara att pedagogen är rädd för att använda sig av grupparbete i klassrummet. När pedagogen låter eleverna arbeta

med enskilt arbete så har pedagogen situationen under kontroll men när eleverna får arbeta i grupp kan läraren känna att situationen inte längre är under kontroll i klassrummet (Hensvold 2006 s 130). Granström (2007) menar att dagens lärare tycker att det är svårt att planera grupparbete för att elever har olika erfarenheter, förkunskaper och intressen

Arfwedson & Arfwedson (1981) menar att grupper som arbetar på egen hand utan att ha kontakt med läraren kan känna att uppgiften är för svår och därför ge upp. Det är då viktigt som pedagog att ungefär i mitten av elevernas grupparbete ha en återsamling. På återsamlingen kan eleverna berätta hur läget ser ut och hur långt de har kommit. Det är mestadels till för att se om grupperna behöver hjälp eller handledning. Det kan vara både viktigt och skönt för både pedagoger och elever att pedagogens roll tonas ner och eleverna får arbeta med stoffet i sin grupp. Det är inte svårt för pedagogen att bedöma om eller när ett grupparbete är lämpligt. Utan det som kan vara svårt är hur grupparbetet ska genomföras i de olika klasserna och vilka krav pedagogen ska ställa på sina elever.

3 METOD

I den här delen av undersökningen tar vi upp vad vi har använt för metod och varför. Här är information om de medverkande och hur vi genomfört studien.

3.1 Intervju

Vi har gjort en intervjuundersökning som är semistrukturerad. Med det menas, enligt Denscombe (2000), att intervjun följer en dagordning. Intervjuaren kan vara flexibel och låter den intervjuade tala mer öppet och utveckla sina tankar om ämnet. Vad som är viktigt, enligt Bjurwill (2005), är att de intervjuades svar inte ändras eller förvrängs. Däremot får svaren redigeras språkligt. Vi använde oss av personliga intervjuer (Denscombe, 2000). Med detta menas att synpunkter och uppfattningar som uppkom under intervjun tillhör en källa, nämligen den intervjuade. Vidare är det enklare att sätta sig in i en persons tankar och idéer till skillnad från gruppintervjuer (a.a). Valet av intervjuer gjordes för att få pedagogernas spontana svar och att de inte skulle ha för mycket betänketid för att kunna svara något som de tror är rätt.

3.2 Urval

Vi valde ut skolor via en kommuns hemsida och ringde till några skolor. De fyra som först tog emot oss var de vi intervjuade. Det blev grundskolor i en större ort i sydvästra Skåne. Valet av pedagoger som undervisar i årskurs 5 var för att få lärarperspektivet men också för att i kursplaner för de olika skolämnena är mål att uppnå utsatta för årskurs 5.

Tabell 1 Intervjupersoner

Information	Pedagog 1	Pedagog 2	Pedagog 3	Pedagog 4
Utbildning	Lågstadielärare	Grundskolelärare	Äldre mellanstadielärare	Förskolelärare Äldre version av grundskolelärare
Ämnestillval	Ma/No	Sv/So	Geografi/religion Åk 7	Alla ämnen
Antal år som verksam lärare	35 år	12 år	21 år	40 år

Eftersom vi intervjuade de fyra första som ville ställa upp i undersökningen fick vi en stor variation på pedagogerna, både i utbildning och i erfarenhet, även om detta inte var vår strävan.

3.3 Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna genomfördes enskilt med de utvalda pedagogerna. De intervjuade pedagogerna visste inte i förväg om frågorna, bara att det handlade om grupparbete och att det skulle vara en intervju. För att inte få tillgjorda svar utan mer spontanitet valde vi att inte skicka ut frågorna i förväg. Intervju 1 spelades in med mobiltelefon samtidigt som det fördes fältanteckningar. Under den första intervjun satt vi oss ner i ett mindre arbetsrum. Det var tyst och de medverkande kunde samtala i lugn och ro utan några störande moment. Intervjun tog cirka 30 minuter. Under andra intervjun fördes noggranna fältanteckningar på grund av att vi inte fick spela in intervjupersonen och detta respekterades. Andra intervjun genomfördes i pedagogens klassrum. Vi såg ut till korridoren där elever satt och lamporna tändes och släcktes. När vi hade fyra frågor kvar kom en grupp elever in i klassrummet för att få läxhjälp av en annan pedagog. De medverkande fick då förflytta sig till ett mindre lärarrum där intervjun fortsatte. Fast avbrottet i intervjun påverkades inte svaren på frågorna. Intervjun tog cirka 40 minuter. Tredje intervjun gjordes i pedagogens klassrum. Med på intervjun var även en lärarstudent. Intervjun tog cirka 30 minuter. Fjärde och sista intervjun genomfördes även den i pedagogens klassrum. Den avklarades i lugn och ro utan störande moment eftersom det var sen eftermiddag och de flesta hade gått hem. Intervjun tog cirka 30 minuter. Under fjärde intervjun fick vi avbryta var 5:e minut på grund av att mobiltelefoninspelningen bara kunde hantera 5 minuter åt gången. Detta var inget vi visste om innan vi påbörjade intervjun. Men heller inget som påverkade varken intervjun eller efterarbetet med den.

3.4 Analys av material

Efter de två första intervjuerna transkriberades materialet och en preliminär analys genomfördes. Vi upptäckte väsentliga skillnader i svaren. När sedan intervju 3 och 4 var avklarade och transkriberade hade vi dessa skillnader i åtanke när vi läste alla intervjuerna vid samma tillfälle. Bearbetningen av materialet gjordes med hjälp av en hermeneutisk analys (Denscombe, 2000). Vilket menas med att i analysen försöker forskaren se fenomen utifrån olika perspektiv och använda sig av sin egen förförståelse. Genom att använda sig av sina egna erfarenheter blir tolkningen mindre objektiv. Men då det primära är att förstå en specifik företeelse och ge insikt är det nödvändigt att använda alla delar som påverkar i sammanhanget. Det är en balans mellan helhet och delar som forskaren pendlar mellan i en så kallad hermeneutisk spiral för att komma fram till den mest rimliga tolkningen (a.a).

3.5 Generaliserbarhet

Undersökningen grundas på utvalda medverkande. På grund av detta kan undersökningen inte generaliseras (Denscombe, 2000). Vi har inte menat att göra en genomgripande undersökning för att få fram ett generellt resultat som går att använda för annan forskning. Däremot skulle undersökningen kunna användas för jämförelse vid en liknande undersökning på andra skolor.

3.6 Forskningsetik och forskningseffekt

Vi har i vår undersökning utgått från Vetenskapsrådets principer för forskningsetik. Dessa kallas forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning och är framställda av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR).

- Nyttjandekravet

Med det menas att de insamlade uppgifterna om de enskilda personerna endast får användas för forskningsändamål.

- Konfidentialitetskravet

Uppgifterna om alla personer i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sätt så att obehöriga inte kan ta del av dem.

- Samtyckeskravet

Deltagarna i en undersökning har själva rätt att bestämma över sin medverkan. Dels kan de säga nej från början, dels kan de avbryta medverkan under själva forskningsstudien.

- Informationskravet

Forskaren skall informera de berörda parterna om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.

Alla fyra principerna har använts och de är viktiga att följa eftersom vi använder oss av människors svar för en undersökning. Deltagarna har rättigheter som de blivit informerade om innan undersökningen började.

4 RESULTAT AV INTERVJUER

I detta kapitel tar vi upp resultaten från intervjuerna. Resultatet är grupperat under fem rubriker; Intervjupersonernas definition av grupparbete, Grupparbete: Process (samarbete) – Produkt (faktakunskap), Lärarens roll:Handledare – Kunskapsförmedlare – Betygsättare, Fördelar och svårigheter med grupparbete och Pedagogernas syn på grupparbetets roll i framtiden.

Vår forskningsfråga är: Hur ser ett strategiskt urval av pedagoger i dagens skola på grupparbete som inlärningsmetod?

4.1 Intervjupersonernas definition av grupparbete

Antalet elever i ett grupparbete tycker 3 av intervjupersonerna är minst tre och att eleverna gör något gemensamt, alla ska delta och göra sin del av uppgiften. Pedagog 2 sätter en gräns vid 5 då hen tycker att det blir stökigt om det är fler än 6 elever i en grupp. Pedagog 3 tycker att grupparbete är samarbete om det är par eller tre, fyra. Hen sätter en gräns vid 4 personer. Pedagog 1 menar att eleverna bör vara lite äldre så att en diskussion om grupparbete kan genomföras. Å andra sidan säger hen att man får pröva sig fram och att man måste börja någonstans. Pedagog 2, 3 och 4 däremot säger att alla åldrar går bra och att man kan börja ganska tidigt med grupparbete. Från förskolan och uppåt. De menar att det är en fördel för eleverna och pedagog 2 säger att ute i arbetslivet är det en stor fördel att ha grupparbetat. ”Enligt mig kan man ha grupparbete i alla åldrar. Kan börja så smått när barnen är små och går i förskolan och sedan fortsätter det hela vägen upp. Det är en fördel att eleverna lär sig samarbeta i grupparbete tidigt i sin ålder. För ute i arbetslivet är det en stor fördel.” (Pedagog 2). Alla pedagoger är överens om att grupparbete innebär mycket eget ansvar för eleverna inom vissa ramar givna av pedagogen. Pedagogerna är överens om att man kan ha grupparbete i alla ämnen men att de vanligaste är No/So, bild och matematik. Men pedagogerna ser även grupparbete som ”mer tid för bus”, att vissa elever kan slinka undan, vissa elever tar över, det kan uppstå konflikter och att alla inte kan samarbeta.

4.2 Grupparbete: Process (samarbete) – Produkt (faktakunskap)

Pedagogernas svar går isär när vi går igenom intervjuerna. Pedagog 1 menar att grupperna är viktiga, processen, att samarbetet fungerar. Pedagog 2 säger rakt ut att resultatet är viktigt, vad eleverna lärt sig faktamässigt. Pedagog 4 är mån om grupperna men gillar att slumpen

avgör. Hen sätter eleverna på prov genom att slumpa fram grupperna. Vidare menar hen att är man duktig på att samarbeta kan man samarbeta med alla. Pedagog 1 anser att gruppen är viktigast, fungerar den, fungerar det andra som ska göras. Vidare säger hen att samarbete (processen) är viktig. Pedagog 2 trycker på att nya kunskaper är viktigt (produkten) men även att elever lär sig av varandra, att de kan samarbeta, de lär sig ge och ta. Pedagog 4 ser grupparbete som ett omväxlande arbetssätt, att eleverna får nya synvinklar genom att arbeta med varandra. Pedagog 3 menar att eleverna lär sig faktan de hämtat in i grupparbetet. Det är både faktakunskapen men också det sociala som eleverna lär sig genom grupparbete.

Pedagog 2 menar att de finns mycket som eleverna lär sig genom att få grupparbete. Eleverna lär sig mer kunskaper, lär sig av varandra, lär sig förklara för varandra, samarbeta och att ge och ta av varandras kunskaper. Pedagog 4 menar att eleverna lär sig jättemycket genom att få grupparbete. Eleverna lär sig att hitta fakta, samarbeta och redovisa. Pedagog 1 menar att de mål som uppfylls när eleverna får grupparbete är att de får förmågan att samarbeta, förmågan att lyssna på varandra, förmågan att kunna lära sig av varandra. Samt utvecklar eleverna sitt eget kunnande. Pedagog 2 menar att eleverna lär sig alla individuella mål som de ska lära sig när de grupparbetar. ”Alla mål som ska uppnås. Samma mål som man ska uppnå individuellt plus andra kunskaper som till exempel samarbeta” (Pedagog 2).

Pedagog 4 tycker personligen att det är svårt att hålla reda på alla mål som finns. Men vidare menar pedagog 4 att eleverna lär sig samarbeta, kunna tala och lyssna på varandra. Eleverna lär sig även det grundläggande som studieteknik då de kan lära sig att ta ut relevant fakta. Pedagog 3 menar att eleverna lär sig att organisera det jobb som ska göras, eleverna lär sig även att samarbeta, lyssna på varandra, ta hänsyn till varandras tankar. Vidare menar hen att eleverna även lär sig fakta. Det är både faktakunskapen men också det sociala som eleverna lär sig genom grupparbete. Pedagog 1 menar att eleverna uppfyller målen; ”Förmågan att samarbeta, förmågan att lyssna på varandra. Förmågan att lära av varandra” (Pedagog 1).

4.3 Lärarens roll: Handledare – Kunskapsförmedlare – Betygssättare

”Se till så att alltså så man har ett vakande öga även om man inte sitter hos dem” (Pedagog 3). Pedagog 1 anser att hens roll är att styra upp grupparbetet om det går mindre bra. Medan pedagog 2 ser sin roll som betydande då hen blir en kunskapsförmedlare som hjälper eleverna med fakta om det behövs. Pedagog 4 menar att hens roll är att vara stimulerande och plocka fram material i början av grupparbetet. Vidare ser pedagog 1 på sig själv som en styrande pedagog om hen ser att det stagnerar i gruppen. Hen menar att själva jobbet med material och planering är gjort. Fokus ligger nu på att grupperna ska fungera. Vad gäller pedagogens roll inom betygsättning tycker alla intervjupersoner att det är mycket svårt att se till varje enskild elevs prestationer. De tar upp Nationella Proven som man har i slutet av femte skolåret (Matte, svenska, engelska) där det finns vissa uppgifter som är gruppbaseade.” på nationella prov är det att de får sitta och prata. Det är omöjligt som ensam lärare att skriva ner det” (Pedagog 4). Pedagog 3 ser till att hen har ett vakande öga på eleverna men att hen inte sitter hos dem. Det är mycket sällan det händer. Hen menar att eleverna ska få den tiden själva men att ha ett vakande öga för att kunna gå in i gruppen om någon börjar dra sig undan. Pedagog 3 är också mån om att det ska finnas uppgifter som alla kan klara av. Vidare tycker hen att sammansättningen av grupperna är viktigt, att det finns en mix av de som kan leda och de som behöver lite mer hjälp. Det är då pedagogens ansvar att se till att grupperna blir så.

Pedagog 1 menar att om man inte observerar hela tiden är det svårt att se till varje enskild elev. Pedagog 4 menar att hen inte tar den tiden att sitta ner och lyssna på grupperna utöver Nationella proven. Pedagog 2 däremot ser sig ha ganska stor kontroll över varje enskild elevs prestationer i ett grupparbete då denne gärna använder sig av oförberedda prov för att se vad eleverna har lärt sig faktamässigt. Pedagog 2 ser även prov som en form av utvärdering av vad eleverna lärt sig under arbetets gång. Pedagog 4 använder sig ibland av prov som utvärdering och alltid någon form av kritik. Pedagog 1 använder sig av både skriftlig och muntlig kritik om hur gruppen har arbetat och vad de kanske kan göra bättre nästa gång. Pedagog 3 menar att utvärdering är något resultat hen kan se av elevernas arbete. Vidare tycker hen att redovisning i tvärgrupper är gynnsamt för alla i klassen och att det är ett effektivt sätt att sprida kunskapen gruppen tagit till sig. Hen poängterar att det är viktigt att fakten inte stannar i gruppen utan att alla kan ta del av den.

4.4 Fördelar och svårigheter med grupparbete

Två av pedagogerna nämner samarbete, att eleverna lär sig det av grupparbete. Pedagog 2 utvecklar svaren med att tillföra att eleverna lär sig nya kunskaper, de lär sig ge och ta och de lär sig att styra själva. Pedagog 3 menar däremot att grupparbete är positivt för att eleverna lär sig nya synvinklar på olika saker, ett omväxlande arbetssätt, medan pedagog 4 ser det positiva i grupparbete för att det är effektivt. Hen menar att grupperna kan sätta sig i tvärgrupper om de till exempel haft var sitt arbetsområde och på så sätt kommer informationen fram på ett snabbt och effektivt sätt. Vad som också är positivt är att vissa mål uppnås. Pedagogerna pratar om förmågor som eleverna ska kunna, samarbete är en av dessa som alla pedagoger nämner. Det som pedagogerna kan tycka är negativ eller mindre bra med grupparbete är att det kan uppstå konflikter, alla kan inte samarbeta och arbetssättet passar inte alla. ”Konflikter kan man alltid räkna med. Några elever är självgående. Men det finns vissa svaga och oroliga elever som inte passar in på detta arbetssätt” (Pedagog 2). Pedagog 1 tittar mer på pedagogens roll. Går inte grupparbetet bra måste man som pedagog gå in och styra upp. Det kan också vara så att det inte finns tillräckligt med material eller att man som pedagog inte tittat igenom materialet innan. Som pedagog är man dåligt förberedd. Men de menar även att eleverna kan vara oengagerade eller inte intresserade av grupparbete. Pedagog 3 tycker att nackdelen med grupparbete är att vissa kan smita undan och att de inte bidrar till arbetet i gruppen. ”Nackdelarna är ju att vissa tar över, tycker jag.” (Pedagog 1).

4.5 Pedagogernas syn på grupparbetets roll i framtiden

Pedagog 1 tycker att det ska vara viktigt i framtiden att eleverna får grupparbeta. Men att det kan vara svårt med alla betyg som ska införas. Pedagog 1 tror att grupparbete kommer att minska under åren och att fokus kommer ligga på pararbete. Pedagog 2 vet inte om grupparbete är på väg in eller ut. Vidare så behövs det social kompetens ute i arbetslivet. Grupparbete är på väg in men läroplanerna kommer att ändras. Pedagog 2 nämner att utbildningsminister Björklund poängterar att det ska vara mer utrymme åt traditionell undervisning därför kan det läggas mindre tid åt grupparbete. Pedagog 4 tror att i framtiden kommer det bli mindre tid åt grupparbete men det är bra med grupparbete som ett omväxlande arbetssätt. Med grupparbete får eleverna styra en hel del själva då det oftast är någon som tar kommandot i gruppen. Pedagog 3 är övertygad om att grupparbete kommer betyda mycket i framtiden. ”Det är ytterst få platser då du sitter ensam och jobbar, du är alltid beroende av någon annan...” (Pedagog 3). Vidare tycker hen att det är en viktig egenskap att kunna

samarbeta med andra senare i livet. ”Jag tror att utvecklingen fortsätter lite till att det blir mindre grupparbete men det kommer alltid att finnas. Som ett omväxlande arbetsätt någon gång då och då” (Pedagog 4). ”Ja, jag tror faktiskt man fortsätter med grupparbeten därför att i vuxenlivet förväntas det att du ska kunna jobba med andra människor” (Pedagog 3).

5 ANALYS AV RESULTAT

Nedan följer en analys av resultatet. Samma rubriker som användes i resultatet används också i analysen.

5.1 Intervjupersonernas definition av grupparbete

Utifrån svaren är definitionen av grupparbete något diffust men svaren pekar ändå på att lärarna inte vill ha för många elever i en grupp. 4-5 elever verkar lagom. Vad intervjupersonerna har svarat om när grupparbete kan användas menar de att grupparbete kan användas närsomhelst, att det passar i alla ämnen. Vidare har vi förstått att det råder delade meningar när det kommer till ålder. De flesta säger att det kvittar vilken ålder eleverna börjar med grupparbete och att det är bra att eleverna får börja i tidig ålder. Detta för att få erfarenhet av grupparbete. Sammanfattningsvis är definitionen av grupparbete diffus och varje pedagog i undersökningen har sin egen uppfattning.

5.2 Grupprocess Process (samarbete) – Produkt (faktakunskap)

Att intervjupersonernas svar går isär på den här frågan är intressant. Ser de grupprocessen som en process i gruppen, att gruppen utvecklas eller är det produkten som gruppen gjort som räknas. Två av intervjupersonerna ser gruppen som en process, att kunna samarbeta är viktigt och grupperna spelar stor roll. Däremot är två av intervjupersonerna mer inne på att produkten av vad gruppen har gjort eller lärt sig är viktig, att faktakunskapen kommer före samarbetet. Å andra sidan visar de två senast nämnda intervjupersonernas svar att samarbete är viktigt när det gäller grupparbete men de menar att samarbete är något som eleverna får på köpet då de grupparbetar.

Det som är väldigt intressant är att det visar sig att de fyra intervjupersonerna tycker att eleverna lär sig att samarbeta när de får grupparbete men det finns olika syner på vad eleverna lär sig mer genom grupparbete. Två av pedagogerna nämner att eleverna lär sig av varandra. En av pedagogerna nämner att eleverna lär sig fakta medan en annan pedagog nämner att eleverna lär sig att ta ut viktig fakta, deras studieteknik förbättras. Svaren skiljer sig lite från intervjupersonerna då en av intervjupersonerna nämner att eleverna ska ge och ta kunskaper från varandra. En annan pedagog tycker att eleverna utvecklar sitt eget kunnande. Det som skiljer sig från de fyra intervjupersonerna är att en pedagog tycker att eleverna får både det sociala och det faktamässiga när de har grupparbete.

Sammanfattningsvis råder det delade meningar om detta och det gör att olika pedagoger ser gruppprocessen olika. Men å andra sidan tycker alla intervjupersoner att samarbete är centralt i grupparbete men att det finns olika vägar att gå då pedagogerna kan fokusera på olika saker som eleverna ska lära sig i grupparbete. Målen för grupparbete varierar tack vare att det finns många vägar att gå.

5.3 Pedagogens roll under grupparbete

Det är en tydlig skillnad då en av intervjupersonerna ser sig som kunskapsförmedlaren, den med all kunskap som eleverna kan fråga. En annan ser sig som handledaren som ska leda grupperna så att deras samarbete blir så bra som möjligt. En tredje ser sig som en stimulerande pedagog som ska ha bra material att ge eleverna. Den fjärde ser sig mer som en fluga på väggen. Pedagogen är nära och lyssnar men interagerar inte med grupperna utan har istället ett vakande öga på grupperna. Då det kommer till betyg är det en av pedagogerna som anser sig ha bra koll på elevernas enskilda prestationer då det används prov för att kartlägga vad eleverna kan. De andra pedagogerna tycker att det är svårt att sätta betyg då det är ett grupparbete. De menar att det är gruppen som gjort någonting, inte den enskilda eleven. Däremot är pedagogerna måna om elevernas prestationer då det kommer till Nationella proven i årskurs 5 då de lägger mer tid på de gruppbaseade uppgifterna än om det hade varit en ”vanlig” uppgift. Då tar de sig tid till att titta på varje elev och hur de arbetar med varandra. Även på den här punkten går intervjupersonernas svar isär och pedagogens roll under grupparbete är väldigt mycket.

5.4 Fördelar och svårigheter med grupparbete

Alla pedagogerna som varit med i undersökningen tyckte att eleverna uppfyller mål, till exempel att samarbeta. En av pedagogerna tycker även att förutom att samarbeta så lär sig eleverna nya kunskaper, ge och ta och styra lite själva. En annan pedagog nämner att grupparbete är en bra metod att använda som ett omväxlande arbetssätt. Medan en annan pedagog nämner att grupparbete är en effektiv metod. Eleverna brukar då få sitta i tvärgrupper och ha var sitt arbetsområde. Pedagogen menar att informationen kommer fram snabbt. Alla intervjupersoner ser grupparbete som en positiv arbetsmetod, både som ett omväxlande arbetssätt och ett sätt att uppfylla mål. Det som genomsyrar intervjupersonernas svar när det gäller svårigheter är att det kan uppstå konflikter inom grupperna och att alla elever inte kan grupparbeta. En allmän uppfattning är att det är lätt för elever att smita undan arbetet. Som

orsak på problemen nämner en av intervjupersonerna att det kan vara pedagogen som är dåligt förberedd. Pedagogerna ser detta som något återkommande och att det då är pedagogens skyldighet att gå in i grupperna för att styra upp så att det blir bra igen.

5.5 Pedagogernas syn på grupparbetets roll i framtiden

Pedagogernas svar pekar på att grupparbete kommer att fortsätta vara viktigt för eleverna i deras framtid. Pedagogerna ser det som en bra erfarenhet att ha med sig i bagaget då man ofta arbetar tillsammans med andra. En av pedagogerna trodde att pararbete kommer ersätta grupparbetet mer och mer. Å andra sidan ser de till de nya kursplanerna där mycket ska betygsättas individuellt. När det ställs mot grupparbete blir det en viss problematik då intervjupersonernas svar genomsyras av att eleverna lär sig mycket genom att arbeta i grupp.

6 DISKUSSION

Under tiden som uppsatsen skrivits och intervjuer med verksamma lärare har gjorts har en slutsats varit att det används mer pararbete än grupparbete, men är inte pararbete en typ av grupparbete? En viss problematik uppstår då vi i början av uppsatsen definierade grupparbete som 3-5 personer som arbetar mot samma mål. En av pedagogerna använder sig mycket av pararbete under terminen men även grupparbete fast det är inte i lika stor utsträckning som pararbetet. Frågan kommer tillbaka, är pararbete det samma som grupparbete? Ett sätt att se på det är att det ligger i individens definition men allmänt från deltagarna i intervjun är de överrens om att grupparbete är mer än två personer. Ett annat sätt är att se vad litteratur säger och det som vi kommit över under undersökningens gång är att grupparbete definieras som mer än två personer.

Grupprocesser är något som både pedagog och elever borde vara medvetna om för att kunna få ett fungerande grupparbete. Några av intervjupersonerna nämnde att det är väldigt intressant att sitta och titta på hur eleverna grupparbetar men att det är viktigt att eleverna också får förståelse för vad grupprocesser är så de kan använda sig av det för att lösa konflikter. Enligt Tuckman (se Nilsson, 2005) finns det faser en grupp går igenom från det att den startar tills den avslutas på ett eller annat sätt. Det är bra om eleverna får insikt i detta ämne då det kan öka förståelsen för vad de håller på med och varför. Eleverna kan sedan använda kunskapen om det skulle uppstå någon konflikt inom gruppen för att hjälpa till att lösa problemet. Det är också viktigt att eleverna och pedagoger kan sätta namn på vad som händer i en grupp vid en viss tidpunkt i gruppens historia. En av pedagogerna hade gjort en sådan övning just för att eleverna skulle vara medvetna om vad som kan ske i en grupp.

Innan ett grupparbete genomförs finns det en del saker som ska tänkas igenom. Utifrån intervjuerna är det viktigt att pedagogen innan ett grupparbete genomförs vet hur eleverna fungerar och vilka de olika eleverna hade fungerat bra med i ett grupparbete. Det är också viktigt att gruppmedlemmarna känner varandra så att de kan lita på varandra så att det inte uppstår konflikter inom gruppen. Å andra sidan tar Tuckman (se Nilsson, 2005) upp en modell om vilka faser en grupp kan gå igenom och den första är när gruppen träffas för första gången, känner av och så vidare. Då behöver inte individerna som bildar gruppen känna varandra sen innan.

En av pedagogerna nämner att när eleverna har grupparbete lär de sig ny kunskap, lär sig av varandra och att samarbeta. Detta är väldigt bra för när eleverna kommer ut i arbetslivet ska de kunna samarbeta med sina andra arbetskamrater. De flesta pedagogerna vi intervjuat nämner att de tycker det är viktigt att eleverna får börja grupparbete i så tidig ålder som möjligt. En av dem uttrycker att det är till en väldigt stor fördel om eleverna börjar tidigt med att grupparbete. Vi trycker på att eleverna ska få mycket erfarenhet men eleverna måste vara mogna för det och då är det pedagogens uppgift att starta smått för att sedan avancera.

Under uppsatsskrivandet har uppfattningen om att pedagogens roll är väldigt viktig i grupparbete med elever förstärkts. Ofta nämns pedagogens roll som en sorts handledare som inte går in för mycket i grupperna om det inte behövs. Även de intervjuade har sagt att pedagogens roll handlar mer om handledning så är ändå handledande av grupper svårt. Till exempel vet de inte när de ska gå in i gruppen för att handleda den. En annan roll som intervjupersonerna nämnt är att pedagogen är faktabärare, alltså det är pedagogen som producerar material eller förenklar sökandet av fakta för grupperna. Granström (2007) har med sin figur på sidan 15 visat att olika sidor av pedagogens roll i klassrummet. Vi anser att vara pedagog är, som yrke, väldigt omfattande och i grupparbete kan det bli stor press på pedagogen som ska se till individen och att alla elever uppfyller de mål som finns för skolan.

Arfwedson & Arfwedson (1981) menar att det är viktigt att pedagogen har en återsamling i mitten av grupparbetet. Återsamlingen i mitten av grupparbetet kan vara till fördel för alla parter, både pedagogen men också eleverna i grupperna. Då får pedagogen veta hur långt grupperna har kommit och om det är någon grupp som har fastnat och behöver hjälp. Hensvold (2006) påpekar att efter några arbetspass är det upp till pedagogen att se hur långt eleverna har kommit med sitt grupparbete. En utav intervjupersonerna nämner att det är bra att ha återsamling efter eleverna har haft grupparbete en vecka. Mest för att se hur långt grupperna har kommit, om de behöver hjälp eller om de behöver något material. Vi tycker att det är viktigt att pedagogen, som handledare, under ett grupparbete leder grupperna på rätt väg så att de känner sig trygga i det de gör. Arfwedson & Arfwedson (1981) menar att grupperna känner sig trygga om de har fått veta att de är på rätt väg. Pedagogen kan under arbetets gång ge sitt stöd och uppmuntra grupperna då eleverna kan bli mer motiverade till att göra ett bra grupparbete.

Williams (2006) tar upp två faktorer för att ett grupparbete ska fungera, det ena är pedagogen den andra är lokaler. Intervjupersonerna nämner att lokalbrist påverkar grupparbete negativt. I skolan finns det ett klassrum per klass, ofta har klassen ett mindre grupprum i anslutning till klassrummet, men om pedagogen väljer att ha mindre grupper om 4-5 elever i varje blir det ofta 4-5 olika grupper. Då finns inte den platsen som pedagogerna önskar för att grupperna ska kunna arbeta mer självständigt. Under vår praktik har vi sett just detta och pedagogerna har i de fallen möblerat om klassrummen för att underlätta elevernas grupparbete. Lokalbrist är en faktor men å andra sidan kan det vara positivt att ha klassen samlad även om de är splittrade i grupper. Pedagogen får större chans att se alla än om grupperna skulle vara utspridda i skolans lokaler.

När eleverna får arbeta med grupparbete i klassrummet blir kraven på pedagogen större än om eleverna får arbeta med enskilda uppgifter (Hensvold, 2006 s 53). En orsak kan vara att pedagogen är rädd för att använda sig av grupparbete i klassrummet. När pedagogen låter eleverna arbeta enskilt har pedagogen situationen under kontroll, men när eleverna arbetar tillsammans i grupp kan pedagogen känna att situationen inte längre är under kontroll i klassrummet. Granström menar att dagens lärare tycker att det är svårt att planera grupparbete för att elever har olika erfarenheter, förkunskaper och intressen (Hensvold, 2006 s 130).

Hammar Chiriac & Hempel (2005) nämner att individer som grupparbetar har olika mål som de vill uppnå. Det finns ett individperspektiv och ett grupperspektiv. Den enskilda eleven vill nå ett mål medan gruppen vill uppnå ett annat mål. Det som är viktigt är att alla gruppmedlemmar siktar mot samma mål så att gruppen känner sig nöjd med sitt resultat. En av de intervjuade pedagogerna nämner att innan genomförandet av ett grupparbete sker en utlottning och grupperna bildas på så vis. Då kan gruppmedlemmarna lära känna varandra bättre. I de flesta klasser kan det vara så att vissa elever håller sig till varandra och känner inte de andra i klassen lika bra. Konsekvenser vid grupparbete enligt Hammar Chiriac & Hempel (2008) kan vara att en individ tar in en identitet i gruppen som inte alltid passar i gruppen. Individen kan också ha intressen i andra grupper och på så sätt ha svårt att kompromissa i den egna gruppen. Då är det viktigt att pedagogen är uppmärksam när han eller hon sätter ihop grupperna och gör medvetna val. Å andra sidan kan det vara bra med en jämn utlottning som eleverna tycker är rättvis. Om eleverna får testa på att arbeta i grupp med andra i klassen som

de inte brukar jobba med lär de känna varandra bättre inom gruppen (Nilsson, 2005).

En annan konsekvens kan vara att olika grupper jämför sig själva med andra grupper i klassen. Detta kan leda till både positiva och negativa aspekter. Det positiva blir om gruppen är nöjd med sin situation, till exempel att de har en bra handledare, detta stärker gruppens ”vilkänsla”. Det negativa blir motsatsen, att gruppen tycker att de har en sämre handledare. Detta kan leda till att grupp känslan och självförtroendet i gruppen minskar. Vilket i sin tur gör att inläringen i gruppen kan bli sämre eftersom energin läggs på att jämföra den egna gruppen med andra grupper. I detta fall gäller det att det finns en öppen kommunikation och dialog i klassrummet. Vygotskijs (Bråten, 1998) tidlösa tankar om detta visar att han var en modern man eftersom vi kan applicera det på vårt samhälle och skola.

Kommunikation, dialog och språk är centrala delar i grupparbete och det är den sociokulturella synen som styr. En dialog i klassrummet både mellan elev – elev men också mellan elev – pedagog är mycket viktigt då det kommer till grupparbete (Dysthe, 2007). Pedagogen måste vara lyhörd till både den enskilda eleven men också se till gruppens bästa medan eleverna inte får vara rädda för att fråga pedagogen något. En öppen kommunikation i klassrummet där pedagogen ger de verktyg som eleverna behöver för att kunna grupparbeta, är viktigt. Eleverna ska själva få grupparbeta medan pedagogen finns där som en hjälpare hand. Det är detta Vygotskijs tes går ut på, att ge eleverna verktyg samt att de inte är rädda för att föra en dialog med varandra och med pedagogen om grupparbete när de grupparbetar. Vi håller med om att det är viktigt att ha en öppen dialog i klassrummet för att kunna reda ut vissa konsekvenser som kan uppstå i samband med grupparbete. Både positiva och negativa konsekvenser.

Hammar Chiriak & Hempel (2005) menar att det finns något som kallas för social loafing som betyder ”kom och gå” inom gruppen. Det kan finnas en ”kom och gå” elev i de flesta grupper som grupparbetar. En ”kom och gå” elev låter de andra i sin grupp göra arbetet åt dem. Några av de intervjuade pedagogerna nämner att när eleverna har grupparbete är det lätt att vissa elever smiter undan. En annan pedagog nämner att alla elever inte kan samarbeta. Det borde man som pedagog acceptera. Är det så att eleven inte kan arbeta i grupp borde det finnas andra uppgifter till eleven.

Hammar Chiriac & Hempel (2005) menar vidare att det är viktigt att eleverna som tycks smita undan sina uppgifter i sin grupp upptäcks i tid. Annars kan en ”kom och gå elev” inte veta vad som ska göras i själva grupparbetet. Med detta menas att en ”kom och gå elev” kan åka snålskjuts på sin grupp. I de flesta fall kan pedagogen lägga märke till vilka i gruppen som jobbar aktivt och vilka som inte jobbar lika aktivt. Enligt en av pedagogerna kan ett oförberett prov på elevernas enskilda kunskaper visa vem i grupperna som har varit engagerade samt vilka som kanske inte har varit så fullt engagerade av sitt grupparbete. Vidare kan eleverna efter grupparbetet få redovisa vad de kommit fram till.

6.1 Metoddiskussion

Valet av intervjuer var för att få en flexibel form där vi kunde ställa följdfrågor. Kanske hade svaren blivit konstlade om vi skickat ut enkäter eller förberett de involverade pedagogerna på vad som skulle frågas. Även tiden var en faktor då den var knapp. En observation hade varit intressant att göra för att verkligen se hur de utvalda pedagogerna använder grupparbete. Detta skulle i så fall undersökas under ett år för att få fram någon sort av resultat.

Fast vi inte fick spela in en av intervjupersonerna utan bara använda oss av anteckningar fick vi ändå likvärdiga svar som kan användas i undersökningen. I den sista intervjun ville inte tekniken fungera för oss och vi kunde bara spela in intervjun i 5 minutersintervaller. Men detta var inget som påverkade intervjun.

Vi valde att i resultat – och analysdelen använda oss av det könsneutrala pronomen hen för att inte väcka några förutfattade meningar som kan finnas hos läsaren.

6.2 Grupparbetets roll i framtiden

I dagens samhälle är det viktigt att du, som individ, kan integrera med andra människor och denna egenskap är attraktiv för arbetsgivare. I var och varannan jobbannons står det att du, som människa, ska kunna jobba med andra. Skolans uppgift idag är att förbereda elever till att bli aktiva samhällsmedborgare. Framtidens skola och samhälle tror vi kommer innehålla

mycket faktasökning som elever ska kunna granska kritiskt. Flera lärare har sagt att det är en viktig egenskap, att kunna söka fakta själv. Inte just att lära sig fakten utantill utan att kunna slå i uppslagsverk, söka kunskap på internet och så vidare. I samhället tror vi att kunna agera tillsammans med andra fortfarande är en viktig egenskap som står högt i kurs. Av de intervjuade var det en som nämnde att pararbete kan komma att överrösta grupparbete. Forslund Frykedal (2009) menar att det är en resurs att elever lär av varandra. Men hon skriver inget om just definitionen av grupparbete. Detta kan tolkas som att Forslund Frykedal (2009) menar att pararbete kan användas så att elever lär av varandra. Grupparbete kommer att fortsätta i framtiden eftersom samhället påkallar att du som individ ska kunna fungera med andra individer samt att det finns vissa mål som elever ska uppnå som har samarbete som kärna.

6.3 Förslag till vidare forskning

Under undersökningen gång har det kommit många intressanta tankar till vidare forskning och andra undersökningar. Kan det vara så att pararbete används mycket mer än grupparbete enligt våra definitioner. Kommer pararbete att ersätta grupparbete i framtiden? En annan tanke är att göra en observation och se om grupparbete verkligen har minskat och varför?

7. Sammanfattning

Resultaten från vår undersökning pekar på att grupparbete används som inlärningsmetod men också för att eleverna ska uppfylla mål som finns i till exempel Lpo94. Då syftar intervjupersonerna till samarbete. Men också att grupparbete kan ha som syfte att uppnå mål som till exempel att eleverna ska lära sig något faktamässigt. Slutsatsen av undersökningen är att grupparbete används av de intervjuade pedagogerna och att alla i stort sett ser positivt på grupparbete som inlärningsmetod.

REFERENSER

Arfwedson G/G Arfwedson (1981) *Arbete i lag och grupp- Om grupparbete, tema, projekt och lärarlag i skola och undervisning*: Liber Utbildningsförlaget Stockholm

Bjurwill, C (2001). *A, B, C, och D Vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Boström, L och Svantesson, I (2007) *Så arbetar du med lärstilar – nyckeln till kunskap och individualisering*. Jönköping: Scandbook

Bråten, I (red) (1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Malmö: Studentlitteratur

Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* Lund: Studentlitteratur

Dysthe,O (2007) *Det flerstämmiga klassrummet*, Lund: Studentlitteratur

Granström, K (red.) (2007) *Serien Forskning i Fokus vid Myndigheten för skolutveckling forskning i fokus, nr 33 Forskning om lärares arbete i klassrummet*
Kalmar: Lenanders grafiska ab

Hammar Chiriac, E och Hempel A (red.) (2008) *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisning*. Studentlitteratur

Hensvold, I (2006) *Elevaktiva arbetsmodeller och lärande i grundskolan En kunskapsöversikt*. Kalmar: Myndigheten för skolutveckling

Nilsson, B (2005) *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur

Lendahls B, Runesson U (red)(1995)*Vägar till elevers lärande*. Lund: Studentlitteratur

Skolportens årsbok (2009) *Att växa har ett pris*. Stockholm: Brommatryck & Brolins

Skolöverstyrelsen (1962) *Läroplan för grundskolan*. Falkköping: Kungl. Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (1980) *Läroplan för grundskolan*. Stockholm: Liber Utbildningsförlaget

Säljö, R (2000) *Lärande i praktiken Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag

Williams, P. (2006) *När barn lär av varandra – samlärande i praktiken* Stockholm: Liber

Williams, P (2001) *Barn lär av varandra – Samlärande i förskola och skola*. Diss Göteborgs universitet. Göteborg: Kompendiet.

Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lpo 94). [Elektronisk resurs].

Tillgänglig på Internet: <<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1069>> Hämtad: 2009-11-11

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [Elektronisk resurs].

Tillgänglig på Internet: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtad: 2009-12-07

Skolverket (2006) *Kursplaner för det obligatoriska skolväsendet* [Elektronisk resurs]

Tillgänglig på internet <http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138> Hämtad 2010-01-28

Nationalencyklopedin [Elektronisk resurs]

Tillgänglig på Internet <http://www.ne.se/school/lang/grupparbete> Hämtad: 2010-02-15

BILAGA

1. Intervju frågor

1. Vad för sorts utbildning har du?
2. Hur länge har du varit verksam lärare?
3. Vad är viktigt, enligt dig, att lära sig i dagens skola?
4. Forskning säger att grupparbete har minskat i skolan under de senaste åren, vad tror du att det beror på?
5. Vad är grupparbete för dig?
6. I vilken ålder är det lämpligt att använda grupparbete
7. I vilket/vilka ämnen är det lämpligt att använda grupparbete?
8. Hur planerar du ett grupparbete?
9. Vad bör man, som pedagog tänka på när man planerar grupparbetet?
10. Vad bör man, som pedagog tänka på när man genomför grupparbetet?
11. Hur ofta har du grupparbete i klassen?
12. Vilken roll har pedagogen i ett grupparbete?
13. Vad lär sig eleverna genom grupparbete?
14. Hur utvärderar du ett grupparbete?
15. hur bedöms elevens prestationer i ett grupparbete?
16. Vilka mål uppfylls genom att eleverna får grupparbeta?
17. Vilka fördelar tycker du att det finns med grupparbete?
18. Ge ett exempel på ett lyckat grupparbete. Varför blev det så bra?
19. Finns det nackdelar med grupparbete?
20. Ge exempel på ett mindre lyckat grupparbete. Varför blev det inte så bra?
21. Vilken roll tror du att grupparbete har i framtidens skola?